

Zuzana Candigliota, advokátka

vedená v seznamu advokátů České advokátní komory pod ev. číslem: 16127

Kancelář Burešova 615/6, 602 00 Brno, Česká republika | IČ 03746933 | číslo účtu 2200755319/2010

Tel. +420 607 005 043 | E-mail candigliota@gmail.com | Datová schránka by2wpca

Okresní soud v Mělníku

Krombholcova 264

276 46 Mělník

sp. zn. 6 C 20/2015

V Brně dne 10. 8. 2017

Žalobkyně: a) [REDACTED] ([REDACTED]), nar. [REDACTED],
b) nezletilá [REDACTED], nar. [REDACTED], zastoupená zákonnou zástupkyní
– žalobkyní a)
obě trvale bytem [REDACTED], [REDACTED]

Zastoupeny: Zuzanou Candigliota, advokátkou se sídlem Burešova 615/6, 602 000 Brno

Žalovaná: ALMEDA, a. s., IČ: 250 79 174, provozovatel Nemocnice Neratovice, Alšova 462,
277 11 Neratovice

Zastoupena: Vratislavem Urbáškem, advokátem AK Urbášek & Partners, se sídlem Národní
973/41, 110 00 Praha 1

Doplnění odvolání

Přílohy:

- záznam žalované o pořízení kopií zdravotnické dokumentace
- 2 čestná prohlášení žen ohledně porodu ve Všeobecné fakultní nemocnici

Žalobkyně podaly blanketní odvolání **proti výroků I., II. a V.** rozsudku Okresního soudu v Mělníku ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 6 C 20/2015, a tímto na výzvu soudu doručenou dne 31. 7. 2017 svoje odvolání doplňují.

Výrok I. o zamítnutí žaloby žalobkyně napadají z důvodů dle § 205 odst. 2 písm. b) až g), neboť soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem a k jím označeným důkazům, ačkoli k tomu nebyly splněny zákonné předpoklady, řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, soud prvního stupně neúplně zjistil skutkový stav věci, neboť neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností, soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním, dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny, a rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Výrokem I. bylo porušeno právo žalobkyň na spravedlivý proces a na soudní ochranu porušení jejich práv.

Výrok II. o povinnosti žalobkyně a) uhradit žalované náklady řízení napadá žalobkyně a) z důvodu dle § 205 odst. 2 písm. g), neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Výrok V. o tom, že znalecký ústav Všeobecná fakultní nemocnice není podjatým, žalobkyně napadají z důvodů dle § 205 odst. 2 písm. b) až g), neboť soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem a k jím označeným důkazům, ačkoli k tomu nebyly splněny zákonné předpoklady, řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, soud prvního stupně neúplně zjistil skutkový stav věci, neboť neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností, soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním, dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny, a rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

K odvolání proti výroku I. o zamítnutí žaloby

Žalobkyně se žalobou domáhaly zaplacení náhrady nemajetkové újmy ve výši 500.000 Kč v případě žalobkyně a) a ve výši 100.000 Kč v případě žalobkyně b), a to za zásahy do jejich osobnostních práv a základních lidských práv spočívající v nerespektování práva na svobodný a informovaný souhlas a nerespektování projevené vůle žalobkyně a), resp. vůle rodičů žalobkyně b), ohledně poskytované péče, zejména urychlováním porodu syntetickým oxytocinem bez souhlasu a proti vůli rodičky, podáním antibiotik bez informovaného souhlasu rodičky, nucenou polohou při porodu vleže na zádech s nohama v držadlech bez souhlasu a proti vůli rodičky, nástřihem hráze bez souhlasu a proti vůli rodičky, okamžitým přestřižením pupečníku bez souhlasu a proti vůli rodičky, nucením k vytlačení placenty bez souhlasu a proti vůli rodičky, odběrem krve bez souhlasu rodičky. A dále k zásahům došlo nevydáním placenty v rozporu s přáním žalobkyně a), dále omezením osobní svobody obou žalobkyň, a nerespektováním soukromí a dalším neohleduplným a nedůstojným zacházením.

Žalobkyně v žalobě odkázaly na tehdy platnou právní úpravu ohledně:

- práva na svobodný a informovaný souhlas v § 23 a 27c zákona o péči o zdraví lidu a čl. 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně,
- práva na respektování nedotknutelnosti osoby a jejího předem vyjádřeného přání – odmítnutí zákroku v čl. 7 Listiny základních práv a svobod a v čl. 9 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně,
- rodičovských práv v § 31 zákona o rodině a čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod,
- práva na zdraví a práva na zdravotní péči v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy a v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy v § 11 odst. 1 zákona o péči o zdraví lidu, čl. 31 Listiny základních práv a svobod a čl. 4 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně ve spojení s etickým kodexem České lékařské komory,
- práva na ochranu soukromého života v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a konkrétně jejího aspektu ochrana tělesné a duševní integrity jedince.

Žalobkyně také v žalobě poukázaly na judikaturu ohledně informovaného souhlasu, podle které je zákrok bez kvalifikovaného, určitého a platného souhlasu neoprávněným zásahem do osobnostních práv (rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 11. 2009, č. j. 1 Co 13/2008-109, rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 5. 2009, sp. zn. 36 C 15/2008). Žalobkyně odkázaly rovněž na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a na doporučení Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen, podle kterého při porodu musí být všechny zákroky prováděny pouze se svobodným, předchozím a informovaným souhlasem ženy, a na zprávu zvláštního zpravodaje OSN pro případy mučení a jiného krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestání, podle které má být respektováno právo na svobodný a informovaný souhlas se zdravotnickými zákroky bez diskriminace, neboť takové zákroky mohou představovat kruté, nelidské a ponižující zacházení.

Dále žalobkyně soudu předložily mj.:

- publikaci Světové zdravotnické organizace „Péče v průběhu normálního porodu: praktická příručka“, která předkládá doporučení k poskytování péče při normálním porodu na základě vědeckých poznatků,
- informaci o metodě zpracování placenty tzv. enkapsulací,
- odborné standardy Mezinárodní federace gynekologie a porodnictví k druhé době porodní,
- odborné standardy Mezinárodní federace gynekologie a porodnictví k informovanému souhlasu v porodnictví,
- prohlášení Světové zdravotnické organizace k nerespektování žen a násilí na ženách při porodu,
- stanovisko Ministerstva zdravotnictví k právu rodičky na vydání placenty.

K otázce informovaného souhlasu

Z rozsudku vyplývá, že soud vzal do velké míry za prokázané, že žalobkyně si řadu úkonů personálu nepřála (natočení monitoru CTG způsobem, který jí byl nepříjemný, umístění do polohy vleže na zádech, umístění nohou do držadel porodního lůžka, podání oxytocinu, provedení nástřihu hráze, okamžité přerušování pupeční šňůry, odnesení a likvidace placenty).

Soud ovšem dospěl k závěru, že provedení těchto zásahů bylo věcí odborného posouzení, neboť to, zdali měly být provedeny tak, aby bylo předejito poškození zdraví žalobkyň, je třeba podrobit znaleckému zjištění. Soud vycházel ze znaleckého posudku, podle kterého porod nebyl fyziologický, čemuž bylo nutné přizpůsobit lékařské postupy (druhý odstavec na str. 27 rozsudku). Podle soudu plnění požadavku pacienta, potažmo klienta zdravotnického zařízení je vždy determinováno tím, že zdravotnický personál musí plnit povinnosti stanovené mu zákonem, což jest primárně zdravotní péče na té nejvyšší odborné úrovni, k čemuž nepochybně je nutno řadit vybavení zdravého novorozence (konec prvního odstavce na str. 31 rozsudku). Soud vyhodnotil, že jednání žalovaného nemůže být vyhodnoceno jako jednání, jež by mohlo zasáhnout do osobnostních práv žalobkyň, když žalovaný personál postupoval vždy tak, aby chránil zdraví obou žalobkyň (předposlední odstavec na str. 33 rozsudku).

Úvodem se dá říci, že soud při hodnocení otázky informovaného souhlasu vůbec ve skutečnosti nehodnotil otázku informovaného souhlasu, kterou žalobkyně primárně argumentovaly, ale postupoval tak, že převzal tvrzení znaleckého ústavu, že péče proběhla „lege artis“, aniž by vzal do úvahy další důkazy a žalobkyněmi navrhané důkazy, které by toto tvrzení vyvrátily, a na základě tohoto tvrzení znaleckého ústavu dovodil, že péče byla potřebná k ochraně zdraví obou žalobkyň, tudíž nedošlo k namítanému zásahu. Takový postup je nesprávný jak z hlediska práva na spravedlivý proces, tak i z hlediska ústavně konformního a zákonného posouzení věci.

Za pochybení soudu považujeme:

- nesprávné právní posouzení otázky informovaného souhlasu a nepřezkoumatelnost;
- nedostatečné zjištění skutkového stavu a učinění právních závěrů ohledně porodního přání žalobkyně a);
- nekritické převzetí závěrů znaleckého ústavu a nezohlednění důkazů předložených žalobkyněmi, neumožnění předložit ke zpochybnění nepodložených tvrzení znaleckého ústavu odborná vyjádření z oboru biomedicínská statistika a jiného posudku v oboru porodní asistence a gynekologie a porodnictví, které ovšem budou předloženy odvolacímu soudu do dvou měsíců;
- neprovedení výslechu zpracovatele posudku a předsedy komise Pavla Caldy, přestože jedině on jako lékař má odbornost pro řešení patologií při porodu a mohl zodpovědět otázky, jakými možnými způsoby bylo možné vést porod žalobkyně a), poté, co údajně bylo zjištěno, že porod není fyziologický, k zodpovězení těchto otázek nemá jako porodní asistentka kompetenci zpracovatelka Markéta Školoudová;
- tendenční zhodnocení provedeného dokazování v neprospěch žalobkyň a ve prospěch žalované (hledání údajných rozporů pouze na straně žalobkyň a přehlížení řady rozporů na straně žalované) a podsouvání žalobkyni a) údajné její nevhodné chování, nevhodnou komunikaci a její údajný podíl na jednání žalované, což přispívá k její sekundární viktimizaci a také naznačuje neschopnost soudkyně věc nestranně posoudit.

K některým uvedeným pochybením se vyjádříme podrobněji:

Nesprávné právní posouzení otázky informovaného souhlasu a nepřezkoumatelnost

Jak už bylo uvedeno, soud se vůbec nezabýval otázkou informovaného souhlasu a namísto toho řešil pouze to, zda byla poskytnutá péče „lege artis“, přestože vzal soud za prokázané, že žalobkyně si během porodu nepřála celou řadu úkonů personálu. Soud tak zcela ignoroval zákonem zakotvené právo na svobodný a informovaný souhlas s každým vyšetřením či zákrokem, nebo ze strany soudu došlo k úplnému nepochopení tohoto institutu a jeho významu. Jeho rozhodnutí je nepřezkoumatelné, neboť ani nevysvětlil, z jakého zákonného důvodu nepřistoupil k ochraně práva na svobodný a informovaný souhlas.

Soud přistoupil k otázce rozhodování o způsobu péče při porodu paternalistickým způsobem, podle kterého rozhoduje personál a rodička je pouze objektem péče, jejíž názor nehraje žádnou roli a od níž se očekává poslušnost s příkazy a pokyny personálu. Přitom tento koncept neplatí v právním řádu minimálně od roku 1966, kdy začal platit zákon o péči o zdraví lidu, který zakotvil právo na souhlas pacienta se zákrokem. Kromě toho Česká republika v roce 2001 ratifikovala Úmluvu o lidských právech a biomedicíně, kterou se prolíná zásada svobody rozhodování ve sféře práva na tělesnou integritu a její nedotknutelnost v podobě informovaného souhlasu. Úmluva má charakter smlouvy dle čl. 10 Ústavy České republiky, podle které se přednostně použije smlouva, stanoví-li něco jiného než zákon. Tato úmluva i zákon o péči o zdraví lidu vyžadovaly, aby zákroky nebyly prováděny bez souhlasu nebo jiného zákonného důvodu.

Soud se v rozsudku vůbec nezabývá aplikací tehdy platného zákona o péči o zdraví lidu, ani Úmluvou o lidských právech a biomedicíně a argumentuje pouze údajným zájmem dítěte a údajnou ochranou života a zdraví rodičky a dítěte, aniž by se jakkoliv vypořádal s otázkou platného svobodného a informovaného souhlasu.

Publikace „Informovaný souhlas – teorie a praxe informovaného souhlasu ve zdravotnictví“¹ uvádí, že souhlas se zákrokem se vyžaduje jednak z důvodu lékařské etiky a obvyčejné lidské slušnosti, jež velí, chceme-li něco činit s tělem a zdravím druhého člověka, dotázat se ho na jeho názor. Mimo to, i když má zdravotnický zásah za cíl zlepšit stav nemocného, jeho úspěch není nikdy zaručen. Pacient se má tedy sám rozhodnout, zda nevyhnutelná rizika a nepříjemnosti chce nebo nechce snášet. Druhá odpověď na otázku, proč se souhlas se zákrokem vyžaduje, je podle autorů právní a je založena na ochraně pacientovy osobnosti, přičemž předmětem ochrany je právo, aby byla chráněna integrita osobnosti člověka a jeho důstojnost. Dále autoři vysvětlují, že každý zákrok v oblasti péče o zdraví se nevyhnutelně dotýká těla nebo psychiky člověka, čímž je však zasahováno do jeho osobnostní integrity a do jeho všeobecného osobnostního práva. Jelikož je tato sféra předmětem právní ochrany, má každý právo, aby mu do ní nebylo zasahováno. Narušení chráněných práv je možné, jen opírá-li se o příslušný právní důvod. Chybí-li právní důvod, je zásah do práva jiného člověka protiprávní se všemi důsledky, a to jak v oblasti občanskoprávní, tak případně i trestněprávní. Autoři uvádějí, že tímto právně významným důvodem je nejčastěji souhlas člověka, do jehož osobnosti se zasahuje. Vedle toho zákon a Úmluva o biomedicíně připouští další zdroje tohoto ospravedlnění, například zákrok ve stavu krajní nouze, pro který platí podmínky, které musejí být současně splněny:

¹ Šustek, P., Holčapek, T. Informovaný souhlas. Praha: ASPI, 2007, s. 21 a násl.

- a) stav pacienta vyžaduje neodkladný zákrok zdravotní péče, jinými slovy, pokud by zákrok nebyl proveden bezodkladně, ocitl by se život pacienta v bezprostředním ohrožení, popřípadě by již nebylo možnost odvrátit trvalé následky na zdraví anebo by s plynoucím časem podstatně narůstalo nebezpečí ohrožení pacientova života či zdraví;
- b) nelze získat řádný informovaný souhlas, a to buď z důvodu zdravotního stavu pacienta nebo proto, že pacient není způsobilý souhlas dát (například jde o dítě) a nelze včas vejít ve styk se zákonným zástupcem;
- c) zákrok může směřovat pouze k přímému prospěchu dané osoby, s odvoláním na stav nouze nelze provádět zákroky sloužící např. zájmu ostatních osob (např. transplantace).

Autoři také uvádějí, že v případě, že způsobilý pacient předem zákrok odmítne a posléze například upadne do bezvědomí, nepozbývá předchozí odmítnutí významu a v tomto případě se již na stav nouze odvolávat nelze.

Opět je potřeba konstatovat, že se soud nejenže nevypořádal s otázkou svobodného a informovaného souhlasu, ale ani s tím, zda existovala nějaká zákonná výjimka z tohoto práva, nebo zda nastal stav krajní nouze a zda pro něj byly splněny všechny podmínky. Soud se jednoduše se zákonnou úpravou vůbec nevypořádal.

Dále autoři publikace rozebírají, jak má vypadat souhlas se zákrokem.² Hned úvodem zdůrazňují, že souhlas se zákrokem nemá být chápán zcela pasivně jako přivolení k něčemu, co chce lékař nebo jiný zdravotník na těle vykonat. Podle nich je souhlas se zákrokem přáním nebo požadavkem pacienta, aby příslušný odborník pro něj něco vykonal, aby mu poskytl určitou službu. Podle autorů je vyslovení souhlasu právní úkon a musí být na něj vztážena všechna pravidla, která stanoví závazné podmínky jeho platnosti, což jsou mj.:

- a) způsobilost poskytnout souhlas, přičemž některé stavy mohou tuto způsobilost ovlivňovat (mezi ně nepochybně patří i probíhající porod);
- b) svobodná a vážná vůle bez nátlaku a naléhání – svobodou se rozumí možnost jednat dle vlastní vůle, nikoliv podle cizích pokynů a donucení;
- c) absence omylu, přičemž autoři zmiňují z české praxe případy sterilizací žen, kterým lékaři podali zcela zavádějící informace o důvodech a potřebnosti takového zákroku, a jen díky tomu získali souhlas s jeho provedením;

V další části autoři vysvětlují význam poučení pro platnost souhlasu.³ Informace, které pacient před udělením souhlasu získá, mají zahrnout poučení o účelu, povaze, důsledcích, alternativách a rizicích zákroku. Souhlas pacienta, který není možné v tomto smyslu považovat za informovaný, není platný. Při posuzování, zda byl pacient řádně poučen, je zapotřebí vzít v úvahu, že rozhodující není, co lékař sdělil, ale co nemocný pochopil. Podle autorů je problémem používání velkého množství odborných výrazů při poučení a shrnutí, že informace musí být dostatečně jasné a vhodně formulované pro osobu, která má zákrok podstoupit, pacient se musí prostřednictvím výrazů, kterým je schopen porozumět, dostat do situace, kdy je schopen zvážit nutnost a účelnost zamýšleného zákroku a

² Tamtéž, s. 26 a násl.

³ Tamtéž, s. 44 a násl.

metody jeho provedení v porovnání s riziky a také nepohodlím či bolestí, které mu zákrok způsobí. K formě a způsobu poučení autoři uvádí, že jednoznačně nejdůležitější je rozhovor mezi lékařem a nemocným o všech rozhodných skutečnostech, jakékoliv písemné materiály a podepsované listiny ji nemohou nahradit a zůstávají pouze doplňkem k rozhovoru.

Soud se vůbec nevypořádal s tím, zda byla žalobkyně a) o všech zdravotních úkonech poučena. Ze závěrů soudu vyplývá naprosté nepochopení institutu informovaného souhlasu, neboť soud opakovaně řeší to, zda žalobkyně podepsala či nepodepsala formulář informovaného souhlasu, a dokonce uvedl, že je zřejmé, že bez ohledu na to, zda žalobkyně a) byla s informovaným souhlasem seznámena či nikoliv, na jejím přístupu k porodu by se nezměnilo ničeho (str. 26 rozsudku uprostřed). Z této dikce vyplývá naprosté nepochopení v tom smyslu, že splnění povinnosti žalované poskytovat péči s informovaným souhlasem rozhodně nemůže být naplněno tím, že se rodička seznámí s „informovaným souhlasem“ jako s formulářem, ale tím, že jí skutečně budou předem poskytnuty potřebné srozumitelné informace a že se ona bude mít možnost rozhodnout, zda výkony podstoupí či nikoliv.

V tomto ohledu je zcela zásadní to, zda žalovaná využila možností poučit žalobkyni ještě před samotným porodem tak, aby jí nebyly informace poskytovány poprvé až v průběhu samotného porodu, kdy objektivně není žádná rodička schopná plně vnímat a kdy je v časové tísní a není možné učinit plně informované a svobodné rozhodnutí.

Žalovaná žádné takové možnosti nevyužila, přestože měla nepochybně možnost informace o nejčastěji prováděných vyšetřeních a zákrocích při porodu umístit na svou webovou stránku a přestože měla možnost žalobkyni a) předat informace v předporodní poradně v lednu 2012, a to jak v písemné podobě předáním poučení či formuláře k informovanému souhlasu, tak i osobním pohovorem. Je potřeba zdůraznit, že poučení rodiček jako součást informovaného souhlasu je zákonná povinnost žalované, ale ta prokazatelně k tomuto poučení přistupuje pouze formálně tak, že až v průběhu samotného porodu předkládá rodičkám k podpisu sáhodlouhý dokument (sice jen na dvě strany, ale psaný miniaturním písmem, takže v rozsahu cca 4 normostran) v době, kdy je již na poučení a svobodné rozhodování rodičky pozdě, neboť ta již není schopná naplno vnímat a je v časové tísní. Takto tomu bylo v případě žalobkyně a). Již jen toto je porušení práva na informovaný souhlas ze strany žalované.

Další porušení je to, že tento na poslední chvíli rodičkám podstrkovaný dokument neobsahuje ani základní zákonem předvídané poučení ohledně těch zákroků, které jsou všem rodičkám prováděny. Co se týče monitoringu ozev plodu (kardiotokografie), je pouze stručně popsána podstata a způsob provádění tohoto vyšetření, ale zcela chybí poučení o rizicích a alternativách. Je pouze zmíněno, že porodní asistentky mají různé vyšetřovací metody a přístroje, kterými mohou sledovat stav rodičky a plodu, a z poučení vyplývá, že CTG je jedna z těchto metod. Vzhledem k tomu, že žádné jiné metody zmíněny nejsou a že chybí jakékoliv poučení o rizicích, tak lze těžko dospět k závěru, že na základě takového poučení se může rodička svobodně a informovaně rozhodnout. Žalobkyni a) nebyly poskytnuty tyto informace ani ústně a při přijetí jí byla personálem tato metoda vnučována bez dostatečného poučení.

Přítom žalobkyni rozhodně bylo o čem poučovat – z předloženého doporučení Světové zdravotnické organizace „Péče v průběhu normálního porodu: praktická příručka“ (č. listu 197 a násl.), která vychází z vědeckých poznatků v oblasti porodnictví, vyplývá mj. následující:

„Pro sledování srdeční frekvence existují dvě metody: periodická auskultace (vyšetření poslechem) a stálý elektronický monitoring (naše pozn. – CTG monitoring). ... Použití této metody (naše pozn. – CTG monitoring) často vede k vysoké míře nepravě pozitivních signálů, a průvodním jevem je pak i vysoký počet (nepotřebných) zásahů, zejména pokud se tato metoda používá u těhotných žen s nízkým rizikem. ... U všech elektronicky monitorovaných skupin byla vyšší míra císařských řezů a porodů s vaginální operací. ... Podstatné zvýšení zásahů do porodu v případě elektronického monitorování souvisí s nízkou specifičností této metody u případů s nízkým rizikem, a zdá se, že pro dítě nemá žádné významné výhody. ... Závěrem lze říci, že pro monitorování plodu při normálním porodu by měla být zvolena metoda periodické auskultace.“

Nelze než shrnout, že podstrkáváním formuláře k podpisu žalobkyni v průběhu porodu v žádném případě nemohla být naplněna povinnost žalované ji poučit a vyžádat si od ní informovaný souhlas. Stejně tak došlo k porušení povinnosti žalované tím, že personál žalobkyni a) vnucoval CTG monitoring bez dostatečného poučení a nabídnutí alternativ, a to zvláště v případě, že tato metoda byla žalobkyni nepříjemná.

Stejně tak nemohla být naplněna povinnost poučit žalobkyni a) o podání antibiotik tím, že jí bylo sděleno, že hrozí infekce, která by mohla napadnout plod. Pokud nebylo alespoň v hrubých odhadech blíže specifikováno, jak velké je riziko infekce (je podstatný rozdíl, jestli je to 1 % nebo 50 %), jaká je účinnost nabízených léků a jejich nežádoucí účinky a jaké jsou alternativy ke snížení rizika infekce, pak pouhá informace o hrozbě infekce není ničím než manipulací a nátlakem, které v žádném případě nemohou založit svobodné a informované rozhodnutí rodičky. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3434/2009 musí být poučení takové, aby i laik mohl zvážit rizika zákroku a rozhodnout se, zda jej podstoupí či nikoliv.

Správným postupem žalované z hlediska dodržení svých povinností při získávání informovaného souhlasu by bylo udělat potřebné kroky k tomu, aby žalobkyně a) byla poučena o úkonech, které se pravidelně provádějí při porodu nebo které přicházejí v úvahu při porodu, již před samotným porodem, pokud to bylo možné, což v tomto případě bylo (předporodní návštěvy žalobkyně a), informování prostřednictvím webu apod.). Dále při samotném přijetí k porodu, kdy objektivně nebyl prostor ani možnost, aby si rodička pročítala v porodních bolestech dlouhý formulář, měla žalovaná postupovat tak, aby personál informoval rodičku ústně, stručně, ale srozumitelně o tom, jaké úkony jí jsou nabízeny (nikoliv vnučovány), co je jejich účelem, jaká jsou rizika a jaké jsou alternativy. Nebylo potřeba žalobkyni a) dělat při přijetí dlouhou přednášku, nebo jí předčítat celý předpřipravený formulář, ale bylo potřeba jí před každým navrhovaným úkonem ve stručnosti a v několika větách poskytnout podstatné informace vyžadované zákonem. A pouze v případě, že by rodička odmítala i stručné sdělení takových informací, tak toto odmítnutí respektovat.

Nedostatečné zjištění skutkového stavu ohledně porodního přání žalobkyně a)

Žalobkyně a) a její partner uvedli, že personálu při příjmu předali písemné porodní přání, a tento dokument také žalobkyně a) poskytla soudu. V tomto dokumentu je výslovně projevená vůle

žalobkyně nepodstoupit určité postupy a zákroky. Soud se nijak nevyjádřil, zda předložení tohoto dokumentu má za prokázané či nikoliv, ani soud nijak nezhodnotil právní relevanci tohoto dokumentu, což považujeme za pochybení soudu při zjišťování skutkového stavu. Přitom se jednalo o projev vůle žalobkyně, který měl relevanci jako právní úkon dle občanského zákoníku a kterým žalobkyně realizovala své právo na fyzickou integritu, autonomii v rozhodování o svém těle a osobní svobodu a také usnadňovala ohledně toho komunikaci s personálem. Pokud by vznikly pochybnosti o tom, zda bylo porodní přání předloženo personálu, příkládáme v příloze záznam žalované o pořízení kopií zdravotnické dokumentace, z něhož jasně vyplývá, že součástí je i porodní přání žalobkyně.

Nekritické převzetí závěrů znaleckého ústavu a nezohlednění důkazů předložených žalobkyněmi

Hodnocením znaleckých posudků v oblasti porodnictví v podobném ideologicky zbarveném případě, a to v případě trestního stíhání porodní asistentky Ivany Königsmarkové v souvislosti s domácím porodem, se zabýval Ústavní soud v nález ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I.ÚS 4457/12, ve kterém konstatoval, že znalecký posudek je nepochybně významným druhem důkazních prostředků, avšak nelze pustit ani na okamžik ze zřetele požadavek kritického hodnocení všech důkazů včetně znaleckého posudku, který je nutno hodnotit stejně pečlivě jako každý jiný důkaz. Ústavní soud uvádí: *„Znalecký posudek nepoživá větší důkazní síly a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale i věcné správnosti. Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběhu znaleckého zkoumání, věrohodnosti teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivosti metod použitých znalcem a způsobu vyvozování jeho závěrů.“*

Ze strany soudu v rozporu s tímto nálezem došlo k zcela nekritickému převzetí nepodložených tvrzení zpracovatelů ústavního znaleckého posudku, konkrétně:

- žalobkyně opakovaně upozorňovaly na to, že posudek necituje a nezmiňuje žádné odborné zdroje, ale je založen výhradně na ničím nepodložených tvrzeních zpracovatelů, na což soud nijak nereagoval a nijak tento nedostatek zpracovatelům nevytkl a nevyžadoval nápravu;
- žalobkyně vyžadovaly, aby tvrzení byla dodatečně podložena, například požadovaly během výslechu zpracovatelky doložení studie, která by potvrzovala, že nástřih hráze vede k záchraně života či zdraví plodu, to bylo soudem znemožněno;
- žalobkyně samy předložily odborné materiály založené na vědeckých poznatcích, které vyvracely tvrzení zpracovatelů posudku (např. doporučení Světové zdravotnické organizace a Mezinárodní federace gynekologie a porodnictví – k otázkám polohy při porodu, monitoringu ozev plodu, přestřižení pupeční šňůry atd.), ale soud na tyto rozpory nijak nereagoval a pouze se odmítl zabývat předloženými materiály;
- žalobkyně chtěly vyvrátit nepravdivá tvrzení ze strany zpracovatelů posudku předložením odborného vyjádření z oboru biomedicínské statistiky a odborným vyjádřením nezávislé profesní organizace Unie porodních asistentek ve spolupráci s gynekologem-porodníkem, přičemž tato vyjádření by na rozdíl od ústavního znaleckého posudku byla podložena vědeckými zdroji. Jejich předložení jim bylo soudem znemožněno, neboť soud okamžitě ještě v den výslechu zpracovatelky ústavního znaleckého posudku vyhlásil rozsudek, aniž by poskytl nějaký čas, byť jen krátký, na zpracování alternativních posudků, což je

nepochopitelné při srovnání s nepřiměřeně dlouhou dobou, po kterou soud umožnil zpracovávat posudek znaleckému ústavu. Ze strany soudu šlo o porušení práva žalobkyň na spravedlivý proces, neboť aby bylo zachováno právo účastníků na spravedlivý proces, musí jim být umožněno navrhnout důkazy k prokázání svých tvrzení (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Dombo Beheer v. Nizozemí*, č. stížnosti 14448/88, ale také výše zmíněný případ *Ivany Königsmarkové před Ústavním soudem*). Vzhledem k tomu, že důkazy měly reagovat na nepravdivý ústavní znalecký posudek, bylo nezbytné časově umožnit zpracování posudků. Žalobkyně si tyto posudky přesto nechávají zpracovávat a doloží je do 2 měsíců odvolacímu soudu. Ještě je k tomu potřeba dodat, že pro žalobkyni a) byly závěry ústavního znaleckého posudku překvapivé, neboť již před podáním žaloby konzultovala průběh svého porodu a svoji zdravotnickou dokumentaci s řadou porodních asistentek i gynekologů-porodníků a ti se shodli na tom, že nález CTG byl fyziologický, nebo s krátkodobým poklesem ozev, který je ale v závěru porodu normální a jde o tzv. „vstupní fenomén“, kdy hlavička vstupuje do porodních cest. Proto má žalobkyně ústavní znalecký posudek za nepravdivý a tendenční a považuje za nutné na něj reagovat jiným posouzením, a to nezávislým, neboť znalecký ústav nepovažuje za nezávislý a nestranný z důvodů uvedených v poslední části tohoto podání.

K otázce proporcionality zásahů do fyzické integrity žalobkyně a)

Žalobkyně během řízení poukazovaly na nález Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14, který se vyjádřil k proporcionalitě zásahů do základních práv matky z důvodu ochrany života a zdraví dítěte:

„83. V situaci, kdy se omezují základní práva matky z důvodu ochrany života a zdraví dítěte, je také nutno trvat na tom, aby takový zásah byl přiměřený. Jak vyplývá z ustálené judikatury Ústavního soudu, zásah bude proporcionální, pokud splní následující tři kritéria [viz nález sp. zn. Pl. ÚS 31/13 ze dne 10. 7. 2014 (N 138/74 SbNU 141; 162/2014 Sb.), bod 41; nález sp. zn. Pl. ÚS 37/11 ze dne 30. 7. 2013 (N 136/70 SbNU 263; 299/2013 Sb.), bod 59; nález sp. zn. Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011 (N 52/60 SbNU 625; 94/2011 Sb.), bod 37; a řada dalších]. Za první, opatření omezující základní právo bylo vůbec způsobilé dosáhnout sledovaného cíle (vhodnost). Za druhé, sledovaného cíle nebylo možno ve stejné nebo podobné míře dosáhnout jinými prostředky, které by méně zasahovaly do základního práva. Za třetí, zásah byl přiměřený, tedy závažnost zásahu do základního práva bude v dané konkrétní situaci vyvážena významem sledovaného cíle, neboli oběť přinesená v podobě omezení základního práva se nesmí dostat do nepoměru s užitkem, který omezení přineslo (proporcionalita v užším smyslu).

84. V dané věci je tedy nutno vážit zájmy rodičky na ochraně její fyzické integrity a zájmy nenarozeného dítěte na životě a zdraví. Právo rodičí matky na nedotknutelnost její osoby tedy v ústavněprávní rovině omezit lze, za předpokladu, že je skutečně (alespoň s vysokou pravděpodobností) život a zdraví plodu bezprostředně ohrožen a provedené zákroky přiměřené sledovanému účelu záchraně života a zdraví nenarozeného dítěte.

85. Pokud by se tedy prokázalo, že zákroky, proti kterým stěžovatelka brojí, byly provedeny bez jejího svobodného a informovaného souhlasu a nebyly přiměřené k ochraně zdraví a života nenarozeného

dítěte, došlo k porušení jejích osobnostních práv chráněných § 11 starého občanského zákoníku (k předmětným událostem došlo před účinností nového občanského zákoníku). Případné porušení práva stěžovatelky na ochranu jejího soukromí je tedy reparaovatelné pomocí civilněprávní žaloby na ochranu osobnosti. Tato možnost je tedy prima facie účinným prostředkem nápravy v případě stěžovatelky (a contrario usnesení sp. zn. I. ÚS 4019/13 ze dne 26. 3. 2014, bod 41, kde jednak šlo o úmyslný útok na fyzickou integritu a zejména nebyla stěžovateli známa totožnost pachatelů). Stěžovatelka však takovou žalobu nepodala, případně o ní Ústavní soud neinformovala.“

S tímto nálezem a kritérii proporcionality se soud nijak nevypořádal, přitom Ústavní soud právě v případě zásahů do fyzické integrity rodičky bez svobodného a informovaného souhlasu odkazuje na občanskoprávní řízení na ochranu osobnosti, v rámci kterého by se naplnění kritérií mělo zkoumat, což se v tomto případě vůbec nestalo. V tomto případě je naprosto zásadní, zda u plodu byla zjištěna patologie, která přímo ohrožovala jeho život a zdraví. I když se této otázce zpracovatelka znaleckého posudku snažila vyhýbat, přiznala, že záznam CTG byl pouze suspektní (i když ani s tím nesouhlasíme), nikoliv patologický. Suspektní znamená, že je vyžadováno další sledování, nikoliv, že jde o komplikaci. Sice to může značit počínající komplikaci, ale nemusí. Přitom je potřeba vzít do úvahy i vědecké poznatky (viz výše) o vysoké míře nepravě pozitivních signálů monitoringu CTG, kvůli kterým Světová zdravotnická organizace CTG monitoring u normálních porodů nedoporučuje, neboť vedou k vysokému počtu nepotřebných zásahů, které nemají žádné významné výhody pro dítě.

S ohledem na to, že u plodu nebyla zjištěna žádná patologie, ale maximálně suspekce, zjevně nejsou splněny předpoklady Ústavního soudu pro nezbytný zásah do nedotknutelnosti rodičky, který vyžaduje skutečné nebo alespoň vysoce pravděpodobné bezprostřední ohrožení života a zdraví plodu a také vyžaduje, aby provedené zákroky byly přiměřené sledovanému účelu záchraně života a zdraví nenarozeného dítěte. V případě nástřihu hráze tato přiměřenost nebyla vůbec prokázána, neboť ve znaleckém posudku nebyl žádný relevantní odkaz na vědecký důkaz, že by epiziotomie vedla k záchraně života a zdraví plodu. Při výsledku zpracovatelka posudku pouze tvrdila, že „je přesvědčena“, že studie na toto téma (zda epiziotomie vede ke zlepšení zdraví plodu) proběhly. Právní zástupkyně trvala na tom, aby znalecký ústav takovou studii dohledal a doplnil, neboť byla informována, že žádná taková studie neexistuje. To však soudkyně neumožnila a toto přesvědčení zpracovatelky posudku zůstalo neprokázáno, přesto soudkyně vyhodnotila tento zásah do fyzické integrity žalobkyně jako údajně nutný v zájmu dítěte.

V případě porodní polohy vleže na zádech s nohama v držadlech žalobkyně prokázaly odborným doporučením Mezinárodní federace gynekologie a porodnictví „Management of the second stage of labor“ založeným na vědeckých poznacích, že tato poloha zvyšuje riziko tísně plodu a komplikací:

„Unfortunately, inappropriate medical and midwifery teaching and habit have meant that many women are made to deliver lying flat on their backs with their feet in stirrups (Fig. 3). This position reduces uteroplacental blood flow, can contribute to fetal distress, and provides no mechanical advantage to enhance descent.“

„The skilled attendant also has the role of encouraging the mother to adopt positions for active pushing that are culturally appropriate, comfortable, and mechanically beneficial; for example,

squatting or sitting up as opposed to lying flat on a bed. Unfortunately, in many hospitals in low-resource countries, lying supine while in labor has become the norm—a tendency exacerbated by a lack of available cushions or the use of nonflexible delivery beds where the upper part cannot be elevated—and the use of stirrups is common.“

Toto soudkyně nijak nezohlednila a pouze převzala zcela nepodložené tvrzení zpracovatelky posudku, že tato poloha škodlivá pro plod není. Ovšem opět nebylo nijak prokázáno, že by tato poloha byla nezbytná k záchraně života či zdraví dítěte.

K otázce nevydání placenty

Z rozsudku vyplývá, že soud vzal za prokázané, že žalobkyně a) spolu s partnerem po porodu vyžadovali vydání placenty, ale že personál jejich přání nerespektoval s odůvodněním, že jde o biologický odpad. Žalobkyně a) při výslechu uvedla, že si přála s placentou naložit podle svého, měla v úmyslu ji zmrazit a zvažovala její zpracování metodou enkapsulace, což je rozdrčení na prášek, který je možné užívat v poporodním období. Žalobkyně a) soudu předložila informační list o této metodě (č. listu 215).

Také soudu předložila stanovisko Ministerstva zdravotnictví ČR k právu na vydání placenty ze dne 20. 4. 2015, z kterého vyplývá, že ministerstvo doporučuje vydání placenty ženě, která ji porodila a o vydání požádala, za podmínky, že tomu nebrání prokazatelné důvody spočívající v nutnosti ochrany veřejného zdraví. K tomu nyní dodáváme, že podobné stanovisko ze dne 22. 7. 2016 vydal a zveřejnil i náměstek Ministerstva zdravotnictví pro legislativu a právo JUDr. Radek Polícar, který je uznávaný odborník na zdravotnické právo.⁴ Tato stanoviska představují komplexní právní rozbor právní úpravy včetně ústavněprávní úrovně a judikatury Ústavního soudu a dospěly k závěru, že v případě, že nehrozí ohrožení zdraví člověka, je povinnost poskytovatele zdravotních služeb vydat rodičce na její žádost placentu, neboť se jedná o oddělenou část jejího těla a takové rozhodnutí spadá do rozsahu svobody člověka žít podle svého. Dle tohoto výkladu se zákonné ustanovení o likvidaci placenty použije v případě, že placenta nebyla využita jinak, například vydána rodičce na její žádost.

Soud se s tímto právním názorem neztotožnil a zaujal názor, že poskytovatel má povinnost placentu zlikvidovat (zpopelnit) a tato povinnost platí bez ohledu na vůli rodičky. Soud se však nijak nezabýval a nevypořádal konkurujícími právy a zájmy rodičky, zejména právem na ochranu soukromého života, osobní svobodou, svobodou myšlení apod. Soud ani neprovedl test proporcionality, který dle ustálené judikatury Ústavního soudu je na místě právě v případech konkurence základního lidského práva s veřejným zájmem. Zásadní vadou právního posouzení ze strany soudu je však použití zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, který nabyl účinnosti dne 1. 4. 2012. Přitom žalobkyně porodila dne 20. 2. 2012, tudíž soudem použitý zákon není na její situaci vůbec použitelný, jelikož nebyl v době porodu účinný. Nelze než shrnout, že z těchto důvodů soud zaujal v této otázce nesprávný právní názor. Správným názorem je přesvědčivý a vyargumentovaný názor Ministerstva zdravotnictví, z kterého vyplývá, že žalobkyně a) měla právo nakládat se svou placentou dle svého uvážení, neboť v jejím konkrétním případě nenastalo žádné riziko pro ochranu

⁴ <https://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2016/07/Stanovisko-k-ot%C3%A1zce-vyd%C3%A1n%C3%AD-placenty-na-%C5%BE%C3%A1dost-rod%C4%8Dky-1.pdf>

veřejného zdraví, proto žalovaná znemožněním nakládání s placentou žalobkyni porušila její osobnostní práva.

K údajnému nezjištění/neprokázání újmy

Závěr soudu, že nebyla zjištěna/prokázána žádná újma způsobená žalobkyním je pro ně zcela překvapivým zjištěním. V řízení byla nadstandardně prokázána psychická újma žalobkyně a), a to dvěma psycholožkami, z nichž jedna je zároveň soudní znalkyní. Rovněž zásahy jako je narušení fyzické integrity žalobkyně a) provedením nástřihu hráze proti její vůli a její násilné držení v poloze na zádech zcela nepochybně představují újmu. A to při srovnání jiných případů, kdy například bylo shledáno újmou to, že pacientka byla mylně informována o tom, že je HIV pozitivní, a po krátkou dobu s tímto zjištěním musela žít (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2010, sp. zn. 30 Cdo 3322/2008).

Argument soudu (str. 31 rozsudku), že by muselo být prokázáno jednoznačným závěrem klinického psychologa, že jedinou příčinou posttraumatické stresové poruchy je jednání žalované a že na straně žalobkyně a) nejsou dány jiné faktory, které mohou být rovněž příčinou této poruchy, zcela zjevně vybočuje z rozhodovací praxe soudů i Ústavního soudu. Ze zpráv a výpovědí psycholožek jasně vyplynulo, že jednání žalované bylo příčinou psychické újmy žalobkyně a), tyto psychické následky byly v časové souvislosti s jednáním žalované a nebyla zjištěna žádná jiná jejich příčina. Žalobkyně a) ostatně ani nemůže dokazovat tzv. negativní skutečnost, tedy že se nestaly jiné traumatické události v jejím životě, a totéž nemohly zaručit ani svědkyně - psycholožky. Požadavek na prokázání, že jedinou příčinou psychických obtíží je jednání žalované, je ze své podstaty nesplnitelný. V jiných případech, například když jde o znásilnění, což je srovnatelný případ z hlediska způsobené újmy žalobkyni a), se rozhodně po oběti činu nevyžaduje takto nastavený nereálný důkazní standard. Naopak postačí, že se čin stal (tedy nedobrovolný zásah do sexuální integrity), a to samo o sobě je újmou, aniž by se oběť nutně musela psychiatricky léčit a podrobovat se diagnostice, která trauma může dále rozvíjet.

I kdyby žalobkyně a) byla osobou citlivější a byla zážitkem způsobeným žalovanou traumatizována více než jiné ženy po podobném zážitku, je nutné se přiklonit k závěrům stávající judikatury, dle které se má škůdci přičítat celý následek, neboť by bylo v rozporu se smyslem ochrany poškozeného, aby byl znevýhodněn jen z důvodu existující psychické predispozice.⁵

K újmě není možné přistupovat pouze tak, že je potřeba prokázat lékařskou zprávou zranění (ke kterému mimochodem došlo, a to provedením nástřihu hráze), nebo diagnostikovanou psychickou poruchu, jinak že by nešlo o újmu. Ve skutečnosti dle judikatury je potřeba zkoumat, zda by vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku nemajetkovou újmu pociťovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postižení fyzické osoby (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7.10.2009, sp.zn. 30 Cdo 4431/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze 27.09.2012, sp. zn. 30 Cdo 83/2011). V tomto případě je nepochybné, že jakákoliv rodička či jakýkoliv pacient, kterému byl proveden zákrok na jeho těle proti jeho vůli, a to s nepříznivými

⁵ <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/odskodneni-dusevnich-utrapi-jako-nemajetkove-ujmy>

následky na zdraví (zde fyzickými i psychickými) a v situaci jeho naprosté zranitelnosti, by počítával závažnou nemajetkovou újmu.

Pokud soudkyně nepovažovala prokázání újmy za dostatečné, měla žalobkyni a) o tom poučit a umožnit jí předložit případné další důkazy. Takto žalobkyně b) shledává závěry soudu zcela překvapivými a nepředvídatelnými.

K údajnému nezjištění zásahu do práv nezletilé žalobkyně b)

Podle soudu nebylo zjištěno žádné jednání, které by bylo možno považovat za jednání způsobilá zásahu do práv žalobkyně b). Podle soudu nedošlo k tomu, že by žalobkyně a) nebyla schopna zajistit péči o žalobkyni b), ani nedošlo k tomu, že porod nebyl veden v souladu s nejnovějšími poznatky vědy a vlivem čehož měla být žalobkyně b) ohrožená, ani nedošlo k jinému zásahu do práv žalobkyně b).

Zde odkazujeme na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2819/2009:

„Požadavek zajištění účinné občanskoprávní ochrany vyžaduje, aby neoprávněný zásah do osobnosti fyzické osoby, který má za následek vznik nemajetkové újmy, spočívající v porušení či již v pouhém ohrožení osobnosti dotčené fyzické osoby, byl pro původce neoprávněného zásahu spojen s nepříznivými právními následky ve formě zvláštních občanskoprávních sankcí. Ty mohou podle okolností konkrétního případu spočívat v nové povinnosti původce neoprávněného zásahu buď upustit od tohoto zásahu, či odstranit následky neoprávněného zásahu, anebo poskytnout přiměřené zadostiučinění.“

Jinými slovy, zásah do osobnostních práv může spočívat již v pouhém ohrožení osobnosti fyzické osoby a již z tohoto ohrožení vyplývá právní odpovědnost za zásah do osobnostních práv. Péče o žalobkyni b) a její kojení ze strany matky bylo ohroženo posttraumatickou stresovou poruchou způsobenou jednáním žalované. Také bylo nejen ohroženo, ale i porušeno právo na zdraví žalobkyně b) okamžitým přerušením pupeční šňůry bez souhlasu rodičů, aniž by žalobkyně vykazovala jakékoliv známky patologie a aniž by tento zásah byl nutný a jakkoliv prospěšný. V takové situaci bylo právem zákonných zástupců se rozhodnout, zda budou či nebudou souhlasit s okamžitým přerušením pupečníku. Škodlivost okamžitého přerušení pupeční šňůry popisuje Světová zdravotnická organizace v publikaci, kterou žalobkyně soudu doložily. Žalobkyně b) přišla o část své krve tímto úkonem, což byl neoprávněný zásah do její fyzické integrity a ohrožující její zdraví. Žalobkyně b) také byla ohrožena nesprávným vedením porodu, vnucenou polohou na zádech a poskytnutím léčiv její matce proti její vůli, což je spojeno s nežádoucími účinky, která mají všechna léčiva, a tedy opět je to spojeno s ohrožením zdraví. Ovšem soud k těmto argumentům nepřihlédl, přestože žalobkyně tato svá tvrzení částečně prokázaly a částečně prokázat chtěly dalšími posudky, které soud nepřipustil.

K odvolání proti výroku II. o náhradě nákladů řízení

Výrokem II. rozsudku soud uložil žalobkyni a) uhradit žalované náklady řízení. Tento výrok považujeme za nesprávný, což se odvíjí od nesprávného výroku I. o zamítnutí žaloby. Při správném procesním postupu soudu a správném právním vyhodnocení věci by soud musel dospět k závěru, že je žaloba alespoň částečně důvodná, což by vedlo i k jinému rozhodnutí o náhradě nákladů řízení.

I kdyby ovšem žalobkyně byla se svou žalobou zcela neúspěšná po právu, pak by i tak byly důvody pro nepřiznání nákladů řízení, a to z důvodu neúčelnosti vynaložených nákladů na právní zastoupení a/nebo z důvodů hodných zvláštního zřetele pro nepřiznání nákladů řízení dle § 150 o. s. ř.

Dle § 142 odst. 1 o. s. ř. účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přizná soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl. K přiznání náhrady nákladů řízení tedy musí být splněna podmínka potřeby nákladů k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Soud je tedy povinen zkoumat, zda náklady, které úspěšný účastník vynaložil a žádá nahradit, byly skutečně nutně vynaloženy pro účelné bránění nebo uplatňování práva.

Soud je ale povinen se při rozhodování o nákladech řízení zabývat též dalšími okolnostmi, jak vyplývá z ustálené judikatury Ústavního soudu, zde z nálezu ÚS ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. I. ÚS 2933/15:

„14. Dále Ústavní soud ve svých dřívějších rozhodnutích mimo jiné konstatoval, že i v případě rozhodování o náhradě nákladů řízení je třeba přihlížet ke všem okolnostem věci, které mohou mít vliv na stanovení povinnosti k náhradě nákladů řízení, jež účastník vynaložil k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Úkolem obecného soudu proto není pouze mechanicky rozhodnout o náhradě podle výsledku sporu, nýbrž vážít, zda tu neexistují další rozhodující okolnosti mající podstatný vliv na přiznání či nepřiznání náhrady účelně vynaložených nákladů. Výrok o náhradě nákladů řízení tak musí být v souladu s průběhem řízení a s úkony účastníků, respektive s obsahem příslušného soudního spisu, a úvaha k němu vedoucí musí být, byť stručně, odůvodněna; jinak zpravidla dochází k porušení práva účastníků na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny [nález sp. zn. IV. ÚS 454/04 ze dne 15. 2. 2005 (N 29/36 SbNU 337), nález sp. zn. II. ÚS 153/06 ze dne 29. 6. 2006 (N 127/41 SbNU 581) či nález sp. zn. II. ÚS 762/10 ze dne 22. 7. 2010 (N 148/58 SbNU 257)].

15. V právě citovaných nálezech se navíc jednalo o případy, kdy byl stěžovatel v řízení před obecnými soudy, v němž nebyl úspěšný, bez bližšího odůvodnění zavázán k náhradě nákladů řízení protistrany za situace, kdy byl prve – s ohledem na své poměry - osvobozen od soudních poplatků. V těchto případech Ústavní soud shledal napadená rozhodnutí obecných soudů pro absenci náležitého odůvodnění rozporná s právem stěžovatelů na spravedlivý proces.

... 21. Ústavní soud přitom připomíná, že při zkoumání existence důvodů hodných zvláštního zřetele je třeba přihlížet ke všem okolnostem konkrétní věci, přičemž je dána relativně široká míra uvážení soudu, ne však možnost libovůle. Je tak nutno uvážít majetkové, sociální a osobní poměry v řízení neúspěšného účastníka řízení, stejně jako poměry účastníka úspěšného a to, jak by se případné rozhodnutí podle § 150 občanského soudního řádu dotklo jeho majetkových poměrů; a dále pak i okolnosti, které vedly k soudnímu uplatnění nároku, okolnosti související se skutkovou i právní složitostí

nároku, postoj účastníků v průběhu řízení, důvody neúspěchu strany náhradově povinné, jakož i případné další konkrétní okolnosti věci [srov. shora citované nálezy sp. zn. II. ÚS 153/06 a sp. zn. II. ÚS 762/10 či nález sp. zn. III. ÚS 3448/10 ze dne 14. 4. 2011 (N 71/61 SbNU 97)].“

Žalobkyně také poukazuje na četnou judikaturu Ústavního soudu ve vztahu k účelnosti nákladů na právní zastoupení v případě státu, ale i některých dalších subjektů, které jsou veřejnými institucemi nebo hospodaří s veřejnými prostředky, a to včetně například fakultních nemocnic. Z judikatury vyplývá (nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. I.ÚS 195/11), že fakultní nemocnice jako subjekty napojené na státní rozpočet sice mají právo zvolit si pro zastupování v soudních sporech týkajících se běžné agendy nemocnice advokáta dle svého výběru, ale v této situaci nelze na protistraně spravedlivě požadovat, aby takto vzniklé náklady hradila. Dle Ústavního soudu mají být fakultní nemocnice schopny vyřešit takové spory vlastními prostředky, neboť disponují právním oddělením. Konkrétně v případě statutárního města nebo v případě Technické správy komunikací hl. m. Prahy a. s. dospěl Ústavní soud k závěru, že „v případě náhrady škody za úraz nastalý na komunikacích statutárního města nejde o událost natolik výjimečnou, že by i právník, jenž se na tuto oblast nespecializuje, nebyl schopen zastupovat žalované statutární město před soudem. ... Proto, nebude-li v konkrétním případě prokázán opak, nejsou náklady statutárního města na zastoupení advokátem náklady účelně vynaloženými“ (viz nález ze dne 21. 7. 2015, sp. zn. II. ÚS 2077/14, a nález ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 2315/15). Podle druhého z citovaných nálezů **tyto závěry platí na všechny subjekty navázané na veřejné rozpočty a v takových případech se soudy musí zabývat tím, zda je takový subjekt dostatečně personálně a materiálně vybaven k tomu, aby hájil své zájmy sám, bez pomoci advokáta.** Pokud ano, nelze náklady na zastoupení advokátem považovat za účelně vynaložené, není-li – ve výjimečných případech – prokázán opak. Pokud obecné soudy nereflktují výše uvedené principy ve svém rozhodování o nákladech řízení, porušují dle Ústavního soudu základní právo dotčeného účastníka řízení na spravedlivý proces.

Komentář⁶ k § 150 o. s. ř. uvádí, že moderační právo soudu koriguje případy, kdy se objeví okolnosti, které zákon nemůže výslovně předvídat, avšak za jejich existence by nebylo spravedlivé žádat po účastníkovi plnou náhradu nákladů řízení. K důvodům moderace komentář uvádí, že podle judikatury Nejvyššího soudu uvádí doktrína následující kategorie důvodů pro užití moderačního práva:

- a) nepřiměřená tvrdost (usnesení NS sp. zn. 28 Cdo 1525/2001),
- b) podíl obou stran ke vzniku a průběhu sporu (rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 1805/2001),
- c) povaha a okolnosti sporu (rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 1805/2001),
- d) složitost dosud neřešené právní problematiky (rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 1243/2001),
- e) osobní poměry účastníka a nedostatečná znalost procesního práva jeho zástupce, který není advokátem (usnesení NS sp. zn. 28 Cdo 2281/2001),
- f) nízký příjem (usnesení NS sp. zn. 28 Cdo 2124/2001),
- g) některé okolnosti restitučních případů (např. rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 560/2001),

⁶ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s.

h) složitost případů způsobená výkladem mezinárodní úmluvy (rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 376/2000).

V projednávaném případě nebylo zastoupení žalované advokátem účelně vynaloženým nákladem. S ohledem na judikaturu Ústavního soudu lze konstatovat, žalovaná je subjekt navázaný na veřejné rozpočty, konkrétně na systém veřejného zdravotního pojištění, proto byla potřeba se zabývat tím, zda je žalovaná dostatečně personálně a materiálně vybavena k hájení svých zájmů sama bez advokáta. Z informací v obchodním rejstříku vyplývá, že žalovaná měla v roce 2016 obrát 173.745.000,- Kč, nejde tedy o zanedbatelného poskytovatele zdravotních služeb, jako je například malá ambulance, ale jde o významný zdravotnický subjekt, který nepochybně ke své činnosti potřebuje právní oddělení, ať už ho má nebo si tyto služby zajišťuje externě. Ostatně stížnost žalobkyně (č. listu 161) vyřídila samotná nemocnice a zpracovala odpověď (č. listu 186), což prokazuje její schopnost obhajovat sama svoje postupy, a následné právní zastoupení advokátem na použité argumentaci nemocnice nic nezměnilo v tom smyslu, že by s ohledem na složitost případu byla zvolena nějaká sofistikovaná právní argumentace, například odkazy na literaturu a měnící se judikaturu apod. Jediná právní strategie žalované byla po celou dobu tvrdit, že se skutky buď nestaly, nebo že postup personálu byl lege artis. Ve smyslu výše uvedeného nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2077/14 (tedy podobně jako úraz na komunikaci není pro statutární město událostí natolik výjimečnou, že by i právník, jenž se na tuto oblast nespécializuje, nebyl schopen zastupovat město před soudem) není postup personálu při poskytování péče pro nemocnici událostí natolik výjimečnou, že by právník (nebo i nepravík), jenž se na tuto oblast ani nespécializuje, nebyl schopen zastupovat nemocnici před soudem, a to zvláště za situace, kdy celá obhajoba postupu nemocnice spočívá pouze na argumentaci použité v odpovědi na stížnost zpracované samotnou nemocnicí a bez jakékoliv přidané právní argumentace.

I kdyby zastoupení žalované advokátem bylo shledáno jako účelné, namítáme, že soud se nezabýval tím, zda byly účelně vynaloženy všechny náklady. Zda byly účelné náklady na cestovné z Prahy, a to ještě vozidlem se spotřebou 13,43 l/100 km, když si žalovaný mohl zvolit advokáta v místě soudu nebo svého sídla. Dále si žalovaný mohl zvolit advokáta, který není plátcem DPH, tudíž není zřejmé, proč by měla žalobkyně jako fyzická osoba nést náklady ve výši 43.463,70 Kč za tuto položku, kterou nelze označit za účelně vynaložený náklad nezbytný pro uplatňování práva žalované. Navíc s ohledem na výše zmiňovaný nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. I. ÚS 2933/15, nedává smysl, pokud stát nejprve žalobkyni a) osvobodí od soudního poplatku a pak jí následně uloží nepřiměřené břemeno uhradit DPH, které je příjmem státního rozpočtu.

Kromě toho namítáme, že celková výše nákladů je pro žalobkyni vyloženě likvidační a uplatnění nákladů ve výši 250.433,70 Kč je v tomto konkrétním případě v rozporu s dobrými mravy a vede ke krutosti a bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění (viz § 2 odst. 3 občanského zákoníku). Tato výše nákladů navíc nemá oporu ve skutečné tržní hodnotě poskytnutých právních služeb a je v rozporu s účelem zákona, jehož smyslem rozhodně není bezdůvodné obohacení se žalované strany.

V tomto případě nutné přihlížet ke všem okolnostem konkrétní věci, jak vyžaduje Ústavní soud. Je potřeba uvážit majetkové, sociální a osobní poměry žalobkyně a), která byla s ohledem na svoje

majetkové a příjmové poměry osvobozena od soudního poplatku (viz zmiňovaný náleží ÚS ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. I. ÚS 2933/15), je matkou malého dítěte a je osobou, která utrpěla posttraumatickou stresovou poruchu v důsledku násilného jednání personálu žalované na ní v době, kdy byla v průběhu porodu zranitelná.⁷ Také je potřeba uvážit poměry úspěšného účastníka a jak by se případná moderace dotkla jeho majetkových poměrů – jak již bylo uvedeno, žalovaná je velkým zdravotnickým subjektem s ročním obrátem 173.745.000,- Kč. Dále je potřeba dle judikatury přihlídnout k okolnostem, které vedly k soudnímu uplatnění nároku. Mezi tyto okolnosti kromě toho, že na žalobkyni a) bylo personálem nemocnice spácháno násilí a bylo jí ublíženo na zdraví (nedobrovolný nástřih hráze) a řada dalších zásahů do jejích základních lidských práv, patří i to, že žalobkyně nejprve podala stížnost a požadovala primárně omluvu a sdělení, jaká nápravná opatření byla přijata. S ohledem na závažnost zásahu do svých práv požadovala i finanční zadostiučinění, ovšem nespécifikovala výši a návrh výše ponechala na uvážení žalované. V této fázi by se žalobkyně spokojila s omluvou, sdělením nápravných opatření a s menším finančním zadostiučiněním, ovšem ze strany žalované se jí dostalo odpovědi popírající jakékoliv pochybení a bez jakékoliv sebereflexe, což bylo důvodem k podání žaloby. Žalobkyně a) ovšem i po podání žaloby byla nakloněna smíru. Co se týče skutkové a právní složitosti nároku, jedná se o složitější problematiku, nicméně žalobkyně v dobré víře spoléhala při podání žaloby na to, že soud bude respektovat její právo na svobodný a informovaný souhlas, které je a bylo zakotveno v zákonech i Úmluvě o lidských právech a biomedicíně a k jehož respektování při porodu opakovaně vyzývá Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen, který je oprávněn vykládat Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen. Toto právo žalobkyně bylo v mnoha ohledech porušeno, soud se s právem na svobodný a informovaný souhlas, ani s proporcionalitou zásahů do tohoto i dalších ústavně zaručených práv vůbec nezabýval a nevypořádal.

Kromě toho to byl sám soud, který přispěl k razantnímu nárůstu nákladů řízení z důvodů zdlouhavé zastaralé protokolace, kdy nejprve svědci vypovídali, soudkyně přediktovala jejich sdělení do protokolu, což si vyžádalo dvojnásobný čas, než kdyby se pořizoval záznam přímo z výpovědí svědků. Také při této protokolaci docházelo k řadě nepřesností, z nichž některé byly namítány a tyto námítky znovu protokolovány. Přitom § 40 odst. 1 o. s. ř. se předvídá pořizování zvukového záznamu. I když odst. 2 tohoto ustanovení počítá s tím, že není-li pořizování záznamu možné, sepisuje se protokol, z dikce zákona je evidentní, že primární způsob je pořizování zvukového záznamu, což ustanovení zákona upravuje již od roku 2009. Není tudíž možné akceptovat, aby soud ani po letech nebyl připraven na pořizování zvukového záznamu z jednání a prodlužoval soudní jednání, což v tomto případě razantně zvýšilo náklady řízení o desítky tisíc Kč.

Na základě výše uvedeného má žalobkyně a) za to, že zastoupení žalované advokátem nebylo účelně vynaloženým nákladem, a i kdyby bylo, pak nebyly účelně vynaložené všechny přiznané náklady, přičemž celková jejich výše je v rozporu s dobrými mravy a jde de facto o bezdůvodné obohacení

⁷ Viz svědecká výpověď psycholožky PhDr. Elišky Kodyšové, Ph.D.

Dále viz svědecká výpověď Mgr. Michaely Mrowetz, soudní znalkyně v oboru psychologie: „Čili na základě klinické diagnostiky, také na základě diagnostického manuálu posttraumatické poruchy Hecklist PTSD byla u pí [redacted], nyní [redacted], tenkrát diagnostikována posttraumatická porucha s rozvojem úzkostně depresivní problematiky a s rozvojem změny tělesné a psychické integrity po epiziotomii, čili nástřihu hráze s dopadem na její sexuální prožívání.“

žalované a likvidační „trest“ pro žalobkyni porušující její právo na spravedlivý proces a na přístup k soudu. Kromě toho je zde řada výše uvedených okolností této konkrétní věci, pro které neměla být náhrada nákladů řízení žalobkyni a) vůbec uložena.

K odvolání proti výroku V. o nepodjatosti znaleckého ústavu

Žalobkyně v průběhu řízení vznesly námitku podjatosti vůči zpracovatelům znaleckého posudku Pavlu Caldovi a Markétě Školoudové, kterou zdůvodnily absencí odbornosti a přezkoumatelnosti jejich posudku a jeho ideologickým zaměřením. S ohledem na závěry Ústavního soudu v podobné věci týkající se porodnictví uvedly, že zpracovatelé posudku vyvozují své závěry bez jakéhokoli odkazu na vědecké publikace a výzkumy, bez citací odborných zdrojů. Namítaly, že je posudek založen pouze na formální autoritě zpracovatelů, ale materiálně absentuje odborné zdůvodnění závěrů.

Ideologické zaměření posudku dovozovaly ze závěrů posudku, který se vyjadřuje k právním otázkám, k odpovědnosti personálu, k právní závaznosti přání rodičky apod., a to v neprospěch rozhodovací autonomie rodičky. To je v rozporu s aktuálními právními názory Výboru pro odstranění diskriminace žen (CEDAW), ale i v rozporu s doporučeními Mezinárodní federace gynekologie a porodnictví (FIGO) – „Guidelines regarding informed consent“, které žalobkyně dodaly soudu.

Také poukázaly na poslední veřejné údaje o míře nástřihů hráze ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze, ve které zpracovatelé působí, přičemž tato míra dosáhla 81 % vaginálních porodů. Žalobkyně přitom soudu předložily publikaci Světové zdravotnické organizace „Péče v průběhu normálního porodu: praktická příručka“, která na základě vědeckých poznatků shledává za odůvodněnou pouze 10% míru nástřihů hráze. Je tedy zřejmé, že znalecký ústav mnohonásobně překračuje tuto vědecky odůvodněnou míru a tím poškozují rodičky na zdraví, aniž by to mělo jakýkoliv prospěch pro ně nebo jejich děti. Totéž platí o poloze na zádech, která je standardní polohou na porodnickém pracovišti znaleckého ústavu, přestože, jak jsme blíže rozvedli výše, je tato poloha z vědeckých důvodů nedoporučovaná Mezinárodní federací gynekologie a porodnictví (FIGO).

Z vlastní škodlivé praxe na rodičkách tak vyplývá jednoznačná motivace znaleckého ústavu, resp. zpracovatelů posudku, obhajovat podobnou praxi jiné nemocnice včetně nerespektování práva rodiček na informovaný souhlas, nástřihů hráze bez souhlasu rodiček, nucené polohy vleže na zádech apod.

Žalobkyně dodávají v příloze dvě čestná prohlášení žen, které v roce 2013 a v roce 2015 rodily v porodnici znaleckého ústavu. Tato prohlášení prokazují, že praxe v porodnici znaleckého ústavu je totožná s praxí, se kterou se setkala žalobkyně a) v Nemocnici Neratovice, tedy nerespektování práv rodiček a nadměrné množství zásahů do porodu.

Podle žalobkyň tak zpracovatelé posudku nejsou nestranní ve smyslu subjektivního a objektivního testu nestrannosti dle standardů Evropského soudu pro lidská práva (tedy jednání vypovídající o přesvědčení dané osoby v dané věci a působení navenek pro třetí osoby). Ústavní soud se ve svém

nálezu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05, k objektivnímu hodnocení nestrannosti (soudců, ale totéž lze vztáhnout obdobně na znalce) vyjadřuje tak, že „je třeba se zabývat zejména otázkou, zda - i nezávisle na chování soudce - existují jisté ověřitelné skutečnosti, které mohou jeho nestrannost zpochybňovat, přičemž v této oblasti mohou mít význam i pouhá zdání. Při zkoumání, zda v určité věci existují legitimní důvody svědčící o nedostatku nestrannosti soudce, je mj. možné vzít v úvahu i hledisko obžalovaného nebo šíře vzato jedné ze stran sporu. Určujícím prvkem je to, zda lze považovat obavy dotčené osoby či osob za objektivně ospravedlnitelné (obdobně Chmelíř proti České republice, 2005, Ferrantelli a Santangelo proti Itálii, 1996).“

K námitce podjatosti uvedla zpracovatelka posudku, že s ní nesouhlasí a že znalecký ústav při své činnosti postupuje v souladu s doporučenými postupy a v nejnovějšími vědeckými poznatky, konkrétně zmínila nejnovější klasifikaci FIGO z roku 2015 a International Journal of Gynecology and Obstetrics. Toto zdůvodnění považujeme za naprosto nedostatečné, protože je nepřezkoumatelné. Pokud zpracovatelé posudku vycházeli z nějakých vědeckých poznatků při zpracování posudku, tak jimi měli podložit přímo každé jejich tvrzení tak, aby si třetí osoba mohla dohledat zdroj a konkrétní vědecký poznatek a mohla si ověřit, zda skutečně tvrzení zpracovatelů je s tím v souladu. To se nestalo a nic na tom nemění ani obecný odkaz na klasifikaci FIGO nebo na zahraniční časopis, neboť není zřejmé, jaké konkrétní tvrzení znaleckého ústavu je podloženo konkrétním vědeckým poznatkem.

Pokud žalobkyně namítaly, že je posudek znaleckého ústavu založen pouze na formální autoritě zpracovatelů, ale materiálně absentuje odborné zdůvodnění závěrů, pak soud se tímto nijak nevypořádal. Naopak odůvodnění soudu v rozsudku, proč nepovažuje námitku podjatosti za důvodnou, jen potvrzuje, že soud skutečně pouze akceptuje formální autoritu zpracovatelů bez jakéhokoliv přezkumu jejich ničím nepodložených závěrů.

Návrh

Na základě výše uvedeného navrhuje, aby odvolací soud rozsudek změnil tak, že se žalobě v plném rozsahu vyhovuje a žalobkyním přiznal náhradu nákladů řízení, nebo, aby rozsudek zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

██████████, nezl. ██████████
zastoupeny Zuzanou Candigliota, advokátkou